Vykazování peněžních toků

doc. Ing. Vladimír Zelenka, Ph.D.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Toto dílo podléhá licenci Creative Commons
Uveďte původ - Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní.

Vykazování peněžních toků

- Z rozvahy zřejmá jen úhrnná změna peněz za období, není tak vysvětleno jak účetní jednotka peníze tvoří a za co je utrácí.
- Prezentace příjmů a vydání peněz různou formou již od doby vzniku peněz.
- První moderní výkazy tohoto typu jsou datovány ojediněle od 60. let 19. století, častěji pak od 80. let 19. století. Významnější rozšíření v Evropě až ve druhé polovině 20. století.
- V Československu v polovině 80. let tzv. „bilance finančních přínosů“, v praxi se ale neuplatnila.

Přehled o peněžních tocích v ČR od r. 1993.

Standardizace výkaznictví peněžních toků

- Základem moderního vykazování peněžních toků byl standard v rámci US GAAP SFAS 95 z konce 80. let 20. století.
- Mezinárodní standardizace vykazování CF se projevila poprvé v IAS 7 Vykazování změn finanční situace z roku 1977. Standard byl velice obecný a připouštěl více používaných směrů výkaznictví změn finanční situace (včetně výkazu peněžních toků).
- Standard IAS 7 (1977) byl vystřídán úplně novým IAS 7 Vykazování peněžních toků, který v podstatných rysech převzal koncepci SFAS 95 s drobnými rozdíly.
- IAS 7 se stal zásadní inspirací pro národní účetní standardy (např. ČR, Slovensko a mnoho jiných), pro Mezinárodní účetní standardy pro veřejný sektor (IPSAS).

Základní přístupy k vykazování změn finanční situace

- **Výkazy typu „Funds Flow“ (toky prostředků)**
- **Výkazy typu „Cash Flow“ (peněžní toky)**

Kritériem pro začlenění do těchto kategorií je zvolená veličina, jejíž změna stavu se výkazem prezentuje uživatelům.

Výkazy typu „Funds Flow“

- výkazy, které vysvětlují změny určité předem stanovené vysoce likvidní veličiny za účetní období
- nejčastějším je „Fund“ vymezený jako čistý pracovní kapitál (net working capital), tj. rozdíl krátkodobých aktiv a krátkodobých dluhů, někdy jako rozdíl krátkodobých provozních aktiv a krátkodobých provozních závazků
- jinak je vymezený „Fund“ odpovídající kategorii „quick assets“, tj. čistý pracovní kapitál snížený o zásoby
- lze připustit i další přístupy k vymezení likvidních prostředků

Výkazy typu „Cash Flow“

- výkazy, které vysvětlují změny předem stanovené veličiny peněžních položek za účetní období
- k peněžním položkám lze zařadit peníze a další položky aktiv, u nichž převažují obdobné vlastnosti, které mají peníze
- existují dvě možností vymezení veličiny peněžních položek:

  - na jedné straně jako peníze samy o sobě

  - na druhé straně jako veličina zahrnující peníze a peněžní ekvivalenty
- v současnosti mezinárodní standardizace jednoznačně dává přednost veličině peněz a peněžních ekvivalentů

Peníze

- Hotovostní peníze (papírové, mince)
- Bankovní účty, u nichž jsou peníze disponibilní na požádání (termínové účty nejsou peníze, ale jiné aktivum, které za určitých okolností může být peněžním ekvivalentem, za jiných okolností jinou investicí)
- Záporné zůstatky na vkladových účtech (účetní jednotky o ně podle IFRS i našich pravidel mohou snížit úhrnnou částku peněz a peněžních ekvivalentů)

Peněžní ekvivalenty

jsou

- krátkodobé (nejvýše do 3 měsíců),
- vysoce likvidní
- investice
- pohotově směnitelné
- za známé částky peněz,
- u nichž riziko změny hodnot není významné.

Příklady peněžních ekvivalentů

- Níže uvedené příklady jsou peněžními ekvivalenty pouze tehdy, splňují-li charakteristiky uvedené definicí!

Příklady:

- Termínovaná deposita: termínové vklady, vkladové certifikáty, depositní směnky apod.
- Dluhové nástroje: pokladniční poukázky, komerční papíry a další, splňují-li definici, tj. které mají „smluvní" (nikoli „zbytkovou, natož „emisní") splatnost do 3 měsíců.

Záporné zůstatky na vkladových účtech

Mohou být považovány za částku snižující peníze a peněžní ekvivalenty, pokud:

- jsou k dispozici na požádání
- jsou primárně součástí tzv. cash managementu nikoli financování
- obvykle v takových případech osciluje zůstatek na bankovním účtu oběma směry (z kladných do záporných hodnot a naopak) v relativně krátkých časových úsecích
- mohou nabývat formy zůstatků kontokorentních úvěrů nebo částek přečerpání v případě nedostatku peněz při podání platebního příkazu na základě smlouvy s bankou

Struktura výkazu peněžních toků

Hlediska pro členění výkazu peněžních toků:

- oddělené vykazování tvorby a užití peněžních prostředků v provozních činnostech
- oddělené vykazování tvorby a užití peněžních prostředků v investičních činnostech
- oddělené vykazování tvorby a užití peněžních prostředků v rámci financování
- oddělené vykazování peněžních toků interního a externího financování
- oddělené vykazování peněžních toků z vlastního a cizího financování
- oddělené vykazování peněžních toků podle časového dosahu
- oddělené vykazování peněžních toků podle jednotlivých oblastí řízení
- oddělené vykazování peněžních plateb daně ze zisku
- oddělené vykazování plateb výnosů z investic a nákladů kapitálu

(jednotlivá kritéria se často překrývají)

Struktura výkazu peněžních toků podle činností

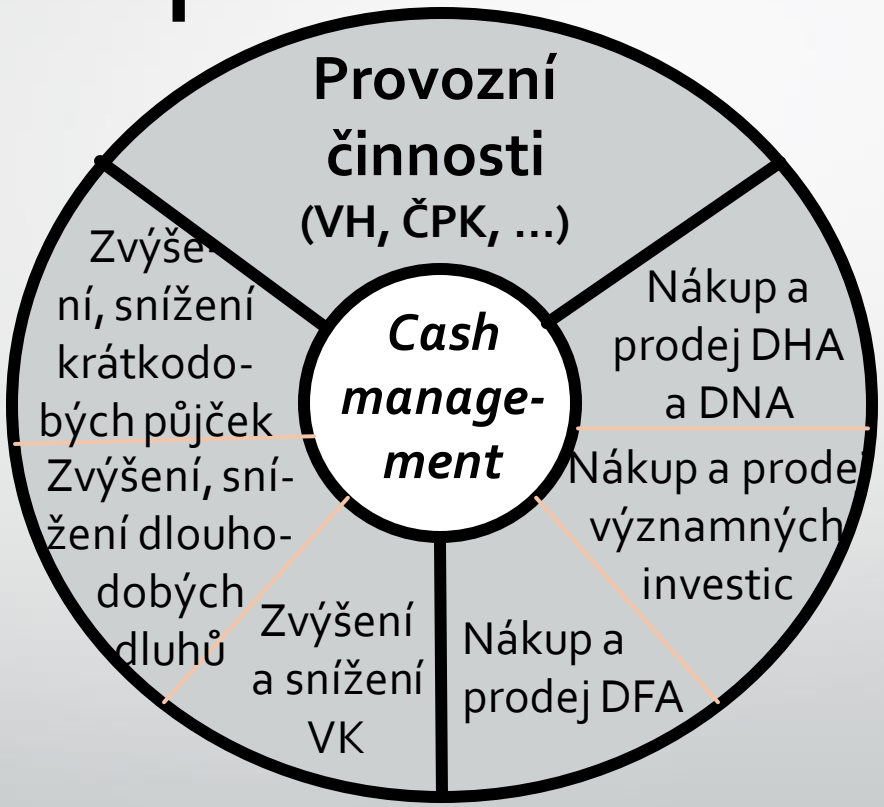

Financování

Investiční činnosti

Zdroj: autor

Změny peněžních položek, které nejsou peněžními toky

- **Transakce, v rámci peněz a peněžních ekvivalentů** (změny v rámci cash management):

- převody mezi různými položkami peněz (např. převod hotovosti na bankovní účet),

- pořízení peněžních ekvivalentů za peníze a jejich prodej za peníze,

- směna jedné kategorie peněžních ekvivalentů za jinou.

a

- **Kursové rozdíly u peněz a peněžních ekvivalentů k datu účetní závěrky.**

Změny peněžních položek, které nejsou peněžními toky

- Je požadována prezentace částek jednotlivých složek peněz a zejména peněžních ekvivalentů (může to být formou souvislého textu, přehledu se zůstatky ke konci a začátku období nebo výkazu změn jednotlivých složek peněžních ekvivalentů).
- Kursový rozdíl u valut, devizových účtů a položek peněžních ekvivalentů denominovaných v jiné měně není podle IFRS považován za peněžní tok a nesmí se vykazovat v žádné části peněžní toků. Aby změna peněz a peněžních ekvivalentů z rozvahy odpovídala téže změně ve výkazu peněžních toků, musí se zmíněné kursové rozdíly ve výkazu peněžních toků vykázat v části sesouhlasení (reconciliation) peněžních toků na změnu peněz a ekvivalentů v rozvaze. Naše úprava tuto problematiku neřeší.

Forma prezentace peněžních toků

Hrubé peněžní příjmy nebo vydání (Gross cash inflows or outflows):

- jde o vykazování nekompenzovaných, nezapočtených položek příjmů nebo výdajů,

- hrubé příjmy a hrubé výdaje (tedy platby) jsou shlukovány v míře podrobnosti, která splní cíle účetního výkaznictví a uspokojí informační potřeby uživatelů.

Čisté peněžní toky (Net cash flows):

- jde o úhrnný rozdíl započtených (kompenzovaných) peněžních příjmů a vydání za určitou oblast činností nebo za určitý titul,

- nejde tudíž o vykazování plateb, ale jen rozdílů příjmů a výdajů.

Prezentace peněžních toků ve výkazu

	Možná prezentace CF dle IFRS i našich předpisů	
Struktura výkazu CF	***Použití přímé metody v provozním CF***	***Použití nepřímé metody v provozním CF***
CF z provozních činností	G	N
		G
CF z investičních činností	G	G
CF z financování	G	G

G – hrubé peněžní příjmy nebo vydání
N – čisté peněžní toky

Zdroj: autor

Forma prezentace peněžních toků

Výkaz CF založený na hrubých peněžních příjmech nebo vydáních (pro provozní CF tzv. „přímá metoda" (direct method):

(1) $\Delta(P + E) = Př_1 + Př_2 + Př_3 + \ldots + Př_m - Výd_1 - Výd_2 - Výd_3 - \ldots - Výd_n$

P (peníze), E (peněžní ekvivalenty), Př (příjem), Výd (výdaj)

Výkaz CF založený na hrubých peněžních příjmech prezentovaných jako úprava položek výnosů nebo nákladů o změny stavu k nim souvztažných změn rozvahových položek (pro oblast provozních CF „nepřímá přímá metoda" (indirect direct method):

(2) $\Delta(P + E) = V_1 \pm \Delta R_i + V_2 \pm \Delta R_j + \ldots + V_m \pm \Delta R_m - N_1 \pm \Delta R_k + N_2 \pm \Delta R_l + \ldots + N_n \pm \Delta R_n$

Δ (změna stavu), V (výnos), R_x (rozvahová položka x), N (náklad)

Forma prezentace peněžních toků

Výkaz CF založený na čistých peněžních tocích prezentovaných jako úprava výsledku hospodaření o změny stavu rozvahových položek (pro oblast provozních CF „nepřímá metoda" (indirect method). Tento přístup je založený na rozvinutí bilanční rovnice:

(3a) $A = P$

(3b) $\Delta A = \Delta P$

(3c) $\Delta(P + E) + \Delta OstA = VH + \Delta OstP$

(3) $\Delta(P + E) = VH - \Delta OstA + \Delta OstP$

A (aktiva), OstA (ostatní aktiva), P (pasiva), OstP (ostatní pasiva), VH (výsledek hospodaření)

Vykazování specifických položek

VŽDY JAKO HRUBÉ PŘÍJMY NEBO VÝDAJE!!!	ČR	IFRS	US GAAP	UK GAAP
Daň ze zisku	P (I, F)	P (I, F)	P	samostatně
Přijatý úrok	P, I	P, I	P	samostatně
Zaplacený úrok (neaktivovaný)	P, F	P, F	P	samostatně
Přijaté dividendy	P, I	P, I	P	samostatně
Zaplacené dividendy	F	P, F	F	samostatně

Zdroj: autor

P – peněžní toky z provozních činností
I – peněžní toky z investičních činností
F – peněžní toky z financování

Vykazování specifických položek (poznámky)

- Úroky aktivované do pořizovacích nákladů dlouhodobých aktiv jsou zahrnovány spolu s dalšími výdaji na pořízení těchto aktiv, tj. v rámci investičních peněžních toků.
- Leasingové splátky (v modelech vykazování předmětu leasingu a leasingového dluhu u nájemce) jsou vykazovány jako hrubá peněžní vydání z financování.

Činnosti pokryté výkazem peněžních toků a výsledovkou

Zdroj: autor

Oblast podnikových činností	**Výkaz peněžních toků**	**Výsledovka**
Provozní činnosti	Provozní peněžní toky	Výsledek hospodaření za období kromě:
Investiční činnosti	Investiční peněžní toky	zisku/ztráty z prodeje dlouhodobých aktiv *(a alternativně výnosových úroků a dividend*
Financování	Peněžní toky z financování	*a alternativně nákladových úroků).*

Činnosti, které jsou pokryty peněžními toky z provozní činnosti, jsou až na uvedené výjimky stejné, jako ty, které pokrývá výsledek hospodaření běžného období. Z toho vyplývá, že veškeré (až na zmíněné výjimky) peněžní toky vzniklé ve spojitosti s výnosy a náklady mají charakter provozních peněžních toků.

Nepeněžní změny v investiční činnosti a ve financování

- Pro poskytnutí úplnějších informací o investiční činnosti a financování účetní jednotky je možné k informacím o peněžních tocích v těchto oblastech vykázat jako zvláštní zveřejnění k výkazu peněžních toků přehled o nepeněžních změnách v investiční činnosti a ve financování.
- Příklady mohou být nabytí dlouhodobých aktiv směnou, nebo leasingem (pro modely leasingu založené na vykazování předmětu leasingu nájemcem), nepeněžní vklady do vlastního kapitálu, poskytnutí dividend v naturáliích, vypořádání úvěru otevřením nového úvěru apod.
- IFRS toto zveřejnění umožňuje, US GAAP požaduje.

Konsolidovaný výkaz peněžních toků

- V účetním období, v němž nedošlo k akvizici ani pozbytí dceřiné jednotky, je třeba z úhrnu peněžních toků za mateřskou jednotku a její dceřiné jednotky vyloučit vzájemné platby (tj. příjem jedné jednotky ve skupině, který je výdajem jiné jednotky skupiny).
- Výdaj za akvizici dceřiné jednotky je v konsolidovaném výkazu peněžních toků vykázán v investičních peněžních tocích ve výši tzv. čisté platby za nabytí dceřiné jednotky:
- Čistá platba za nabytí dceřiné jednotky = skutečná platba za nabytí dceřiné jednotky (za kontrolní balík akcií) – peníze (a ekvivalenty) nabývané dceřiné jednotky k datu akvizice.

Konsolidovaný výkaz peněžních toků

- Příjem z pozbytí dceřiné jednotky je v konsolidovaném výkazu peněžních toků vykázán v investičních peněžních tocích ve výši tzv. čistého příjmu z prodeje dceřiné jednotky.
- Čistý příjem z prodeje dceřiné jednotky = skutečný příjem z prodeje dceřiné jednotky (ze ztráty ovládání dceřiné jednotky) – peníze (a ekvivalenty) pozbývané dceřiné jednotky k datu pozbytí.
- Při aplikaci nepřímé metody je třeba v období, v němž došlo k akvizici nebo pozbytí dceřiné jednotky, vyčíslit změnu stavu aktiva nebo dluhu (zásoby, pohledávky, dluhy) tak, že rozdíl mezi konečným konsolidovaným stavem a počátečním konsolidovaným stavem dané položky je třeba očistit o částku daného nabývaného (pozbývaného) aktiva (dluhu) k datu akvizice nebo pozbytí.

Kombinovaný model výkazu peněžních toků

- Kombinovaný model výkazu peněžních toků spojuje dva protichůdné způsoby prezentování peněžních toků, v první části provozních CF se uplatňuje vykazování čistých peněžních toků, ve druhé části provozních CF se další peněžní toky vykazují jako hrubé peněžní položky. Investiční peněžní toky a peněžní toky z financování se vykazují jako hrubé příjmy nebo hrubá vydání.
- Aby nebyly vykazovány dopady některých peněžních toků ve výkazu peněžních toků duplicitně, je třeba dodržet následující pravidlo:
- Peněžení příjmy nebo výdaje, které jsou vykazovány jako hrubé platby v části výkazu CF obsahujícím hrubé příjmy nebo vydání nesmějí mít jiný než nulový dopad v části výkazu CF, v níž jsou vykazovány peněžní toky jakožto čisté peněžní toky.
- Znamená to, že z výsledku hospodaření a ze změn stavů rozvahových položek musí být pro vykázání vyloučeny ty změny, které jsou přímo nebo nepřímo souvztažné s peněžními příjmy a výdaji vykazovanými jako hrubé peněžní příjmy nebo vyvdání. V řadě případů je to rovněž i kvůli tomu, že nejde o peněžní toky z provozních činností.

Schéma možné struktury výkazu peněžních toků (nepřímá metoda v provozním CF)

- Příjmy z provozní činnosti (podle požadované struktury)
- Výdaje na provozní činnost (dtto= *NCF z provozních činností před daní ze zisku, výnosy z investic a nákladů financování*
- Daně ze zisku
- Výnosy z investic
- Náklady financování

= NCF z provozní činnosti

- Výdaje za dlouhodobá aktiva (zvlášť hmotná a nehmotná, finanční a významné investice)
- Příjmy z prodeje dlouhodobých aktiv (dtto)

= NCF z investičních činností

- Příjmy z dluhového financování
- Splátky dluhového financování
- Příjmy do vlastního kapitálu
- Výplaty vlastního kapitálu

= NCF z financování

= NCF za dané období

Schéma možné struktury výkazu peněžních toků (přímá metoda v provozním CF)

- Výsledek hospodaření
- Úpravy o ty transakce, které následně nepovedou ke změně výše peněz a ekvivalentů (odpisy, impairment…)
- Úpravy VH o dopad položek, které se vykazují jako gross cash inflows or outflows
- Úpravy o změny stavu položek pracovního kapitálu

= *NCF z provozních činností před daní ze zisku, výnosy z investic a nákladů financování*

- Daně ze zisku
- Výnosy z investic
- Náklady financování

= NCF z provozní činnosti

- Výdaje za dlouhodobá aktiva (zvlášť hmotná a nehmotná, finanční a významné investice)
- Příjmy z prodeje dlouhodobých aktiv (dtto)

= NCF z investičních činností

- Příjmy z dluhového financování
- Splátky dluhového financování
- Příjmy do vlastního kapitálu
- Výplaty vlastního kapitálu

= NCF z financování

= NCF za dané období